

Eserleri. 1. *Gülzâr-ı İbrâhîm*. 1770'te yazmaya başlayıp 1784'te tamamladığı eser bir Urdu şairleri tezkiyesidir. 1798'de *Gülşen-i Hind* adıyla Farsça'dan Urduca'ya tercüme edilmiş ve bu tercüme 1934'te Aligarh'ta basılmıştır (Farsça yazmaları için bk. Storey, I/2, s. 877). 2. *Hulâsatü'l-kelâm*. 1784'te yazdığı bu eserde yetmiş sekiz Farsça mesnevi şairi hakkında bilgi vermiş ve eserlerinden iktibaslar yapmıştır (yazmaları için bk. Storey, I/2, s. 877). 3. *Şuḥuf-i İbrâhîm*. 1790'da Benâres'te tamamlanan eser, o tarihe kadar yazılmış en geniş Farsça şuarâ tezkiyesi olup 3278 şairin biyografisini ihtiva eder. Eserin tek yazma nüshası Berlin Devlet Kütüphanesi'ndedir (bk. W. Pertsch, nr. 663). 4. *Aḥvâl-i Ceng-i Marhaṭṭa. Târîḥ-i İbrâhîm Hân* veya *Veḳâyî-i Ceng-i Marhaṭṭa* adlarıyla da anılan bu eser, çökmekte olan Hint-Türk İmparatorluğu'na hükmetmek isteyen Marhattalar'ın 1757-1784 yılları arasındaki mücadelelerini anlatır. 1787'de Benâres'te yazılan eser, 1795'te *Tevârîḥ-i Marhaṭṭa* ve *Aḥmed Şâh Abdâlî* adıyla Urduca'ya tercüme edilmiş, bu tercüme aynı yıl basılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

W. Pertsch, *Persischen Handschriften Kö-niglichen Bibliothek zur Berlin*, Berlin 1888, nr. 663; Abdülhay el-Hasenî, *Nûzhetü'l-havâṭir*, VII, 326; Storey, *Persian Literature*, London 1970-72, I/1, s. 700-702, 761, 762; I/2, s. 877; Muhammed Bâkır, "Ali İbrâhîm Hân Ḥalîl", *UDMİ*, XVI/2, s. 113-114; F. Lehmann, "Ali Ebrâhîm Khan", *Elr*, I, 860-861.

ORHAN BİLGİN

ALİ b. İLYÂS ALİ

(علی بن إلياس علی)

XV. yüzyıl Osmanlı nakkaşı.

Nakkaş Ali olarak da bilinen Ali b. İlyâs, Osmanlı şair ve yazarlarının önde gelen isimlerinden Lâmiî Çelebi'nin dedesidir. Bursa'da doğdu. Ankara Savaşından sonra Timur'la birlikte Semerkant'a gitti (1402). Orada nakkaşlığın inceliklerini öğrenerek sanatında ilerledi. O bölgedeki çeşitli eserleri inceleyip bilgisini arttırdıktan sonra Bursa'ya döndü. Buradaki çalışmalarıyla kısa zamanda tanındı. Bu sebeple mimar İvaz Paşa, Çelebi Mehmed adına Bursa'da yaptığı Yeşilcami ve Yeşiltürbe'nin kalem işleriyle çinilerini, taş ve ahşap satırlar

üzerindeki nakışlarını ona yaptırdı. Hünkâr mahfilinin merkez kubbesine bakan Bursa kemeriyle baklava dilimli kuşak arasında yer alan iki satırlık Arapça çini kitâbeden, kalem işlerinin 827 Ramazanı sonlarında (Ağustos 1424) tamamlandığı ve nakkaşın Ali b. İlyâs Ali olduğu öğrenilmektedir.

Nakkaş Ali Bursa'da Kaleici semtinde bir mescid yaptırmış ve vefatında bu mescidin kible tarafındaki hazîresine gömülmüştür. 1854'te meydana gelen büyük depremde yıkıldıktan sonra basit bir biçimde ve kiremit örtülü olarak yeniden inşa edildiği bilinen bu mescid günümüze, beden duvarlarının yarısına kadar olan kısmı yıkılmış, hazîresi ise kısmen sağlam bir vaziyette gelebilmiştir. 1940 yılında Halim Baki Kunter'in temizleterek tanzim ettirdiği hazîrede Nakkaş Ali'nin mezar taşına ait olması mümkün bir parça bulunmuş, kabri ise daha önce açılan yol sebebiyle muhtemelen tahribata uğradığı için belirlenememiştir. Ancak ortaya çıkarılan kabirler arasında aynı aileden altı kişinin mezarları tesbit edilmiştir. Bunlar arasında, II. Bayezid'in defterdarlarından olan ve 907'de (1501) vefat eden Nakkaş Ali'nin oğlu Osman Çelebi ile onun oğlu

şair Lâmiî Çelebi'nin 938 (1531) tarihli mezar taşları da bulunmaktadır. Halim Baki Kunter hazîreyi tanzim ettirdikten başka, mevcut taşların fotoğraflarıyla birlikte okunuşları ve tercümelerini de yayımlamış, ayrıca mescidin tamir ettirilerek ibadete açılması gerektiğini belirtmiştir. Satı caddesi ile Bedizci sokağı kavşağında bulunan ve Bursa'nın en eski eserleri arasında yer alan mescid bugün tamamen yıkılmış halde olup hazîresi ise duvarla çevrilerek korumaya alınmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

A. Gabriel, *Une capitale turque: Brousse*, Paris 1958, I, 93; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi II*, s. 94, 327; Kâzım Baykal, *Bursa ve Anıtları*, İstanbul 1982, s. 138-141; *Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler*, Ankara 1983, III, 138-139, 218, 227; Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1984, s. 230; Franz Taeschner, "Ali b. İlyâs Ali", *AI*, V (1938), *Suppl.: I. Preliminary Materials for a Dictionary of Islamic Artists*, s. VII-VIII; Halim Baki Kunter, "Kitâbe-lerimiz", *VD*, II (1942), s. 441-442.

ALİ ALPARSLAN

ALİ b. İSÂ b. DÂVÜD

(bk. İBNÜ'l-CERRÂH, Ali b. İsâ).

Yeşilcami hünkâr mahfilindeki nakışlar ve bunların Ali b. İlyâs Ali'ye ait olduğunu gösteren kitâbe - Bursa

